

зовнішня політика та захист навколишнього середовища [5].

Таким чином, Європейський Союз, будучи міжнародною організацією, має глибоку внутрішню правову систему, яка забезпечує його функціонування як наднаціональної структури з широкими повноваженнями в різних сферах діяльності [3].

#### **Список використаних джерел**

1. НАВС // Кафедра конституційного права та прав людини / Мультимедійний посібник/ Навчальні матеріали.

2. Галушка І. С. Співвідношення права Європейського Союзу з міжнародним правом / І. С. Галушка // Україна і Європейський Союз: шлях до сталого розвитку : зб. наук. ст. за матеріалами І наук. практ. конф. з європ. права, м. Харків, 24 квіт. 2018 р. – Харків, 2018. – С. 105–109.

3. Ковалів М. В., Тимчишин Т. М., Ніканорова О. В. Основи права Європейського Союзу: навчальний посібник. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2020. 212 с.

4. Мультимедійний підручник/ Модуль 2 / Розділ 3 / Органи та інститути Європейського Союзу: їх склад, повноваження та порядок функціонування. Режим доступу: <https://eugov.chmnu.edu.ua>

5. Державне будівництво та місцеве самоврядування : зб. наук. пр. / Редкол.: С. Г. Серьогіна та ін. Харків : Право, 2017. Вип. 34. 324 с.



*Сливка Дарина Василівна,  
здобувач ступеня вищої освіти бакалавр  
навчально-наукового інституту № 2  
Національної академії внутрішніх справ*

***Науковий керівник:**  
Кривицький Юрій Віталійович,  
доцент кафедри теорії, історії та філософії права  
Національної академії внутрішніх справ,  
кандидат юридичних наук, доцент*

#### **ГАНС ГРОСС – ВИЗНАЧНИЙ ДІЯЧ СВІТОВОЇ КРИМІНАЛІСТИКИ**

Трансформація основних сфер життєдіяльності суспільства зумовлює суттєве підвищення ролі наукових пошуків у сфері права і держави. Особливо це стосується таких галузей наукового знання як криміналістика, кримінальний процес, оперативно-розшукова діяльність, кримінальне право, кримінологія, що повинні працювати передусім на попередження кримінальних правопорушень, розробляти сучасні рекомендації стосовно розкриття вже скоєних, а також готувати пропозиції щодо прогнозованих проявів злочинності як у близькому,

так і віддаленому майбутньому [1, с. 163]. У спеціальній енциклопедичній літературі під криміналістикою (від лат. *criminalis* – те, що стосується злочину, злочинний) розуміється самостійна галузь наукового знання; наука про закономірності злочинної діяльності та її відображення у джерелах інформації, що слугують основою для розроблення засобів, прийомів і методів збирання, дослідження, оцінки та використання доказів з метою розкриття, розслідування, судового розгляду і запобігання злочинам [2, с. 428].

Напрями розвитку криміналістики пов'язані з її завданнями в сучасних умовах. Завдання криміналістики визначаються її соціальною функцією – сприяти своїми прийомами, методами та засобами справі протидії злочинності. Загальною метою криміналістики є допомога правоохоронним і судовим органам у протидії злочинності, повне і своєчасне техніко-криміналістичне забезпечення та супровід розкриття, розслідування кримінальних правопорушень і запобігання їм, їх судового розгляду тощо. Ця мета реалізується на основі всебічного використання досягнень сучасної науки й техніки. Криміналістика традиційно включає в себе загальну теорію криміналістики (загальнотеоретичні положення, методологічні основи тощо), криміналістичну техніку, криміналістичну тактику, криміналістичну методику (методику розслідування окремих видів кримінальних правопорушень) [3, с. 116–117].

Термін «криміналістика» ввів у науковий обіг австрійський учений-криміналіст Ганс Гросс, який вважав криміналістику допоміжною стосовно кримінального права та визначав її як «вчення про реальності кримінального права». Доля цієї непересічної особистості тісно пов'язана не лише з судовим слідством, прокуратурою, криміналістикою, криміналістичною психологією, він є «батьком» і основоположником першої у світі університетської навчальної кафедри криміналістики, першого у світі музею криміналістики, першого у світі інституту криміналістики, першого у світі підручника з курсу наукової криміналістики, першої у світі енциклопедії криміналістики та першого посібника і монографії з кримінальної психології тощо [4, с. 33–34]

Так, Ганс Густав Адольф Гросс (Hans Gustav Adolf Gross; 26.12.1847, м. Грац, Австрійська імперія – 09.12.1915, м. Грац, Австро-Угорська імперія) – австрійський правознавець, видатний криміналіст, один із засновників криміналістики та кримінальної психології. Фундатор обґрунтування криміналістики як науки, практичної діяльності та університетської навчальної дисципліни, ввів у науковий обіг термін «криміналістика», засновник Інституту криміналістики Грацького університету ім. Карла і Франца та криміналістичного часопису, винахідник слідчого портфелю, відомий реформатор правоохоронної та судової системи, вищої юридичної освіти Австро-Угорської імперії та інших європейських держав, активний учасник Конгресів Міжнародного криміналістичного союзу. Народився в м. Грац (Австрійська імперія), його батько Густав Гросс (Gustav Gross) був Імператорським старшим військовим комісаром, його прадід – суддею Веймарського Верховного Суду [5, с. 145].

Ганс Гросс навчався у школі м. Адмонт (Штирія, Австрійська імперія), закінчив міську гімназію та Грацький університет ім. Карла і Франца, де вивчав право. З 1869 р. розпочав свою практику в суді. 31 липня 1870 р. захистив

дисертацію на здобуття наукового ступеня доктора права. У 1875 р. став судовим слідчим м. Леобена, а потім м. Фейльдбаха. У 1876 р. одружився на А. Райманн, а 17 березня 1877 р. у них народжується син – Отто Гросс – відомий психоаналітик і учень З. Фрейда. У 1878–1881 рр. брав участь у боснійській кампанії Австро-Угорської імперії як військовий слідчий, був старшим лейтенантом у резерві. У 1881 р. із родиною повернувся до Грацу. З 1883 р. став заступником прокурора м. Леобен, пізніше – голова Сенату в Апеляційному суді у Граці. У 1894 р. розпочав свою викладацьку діяльність читанням авторського курсу суміжних наук кримінального права офіцерів жандармерії у Відні. Опублікуванням серії фундаментальних праць з криміналістики («Порадник для судових слідчих, чинів загальної і жандармської поліції» 1892 р., «Порадник для судових слідчих як система криміналістики», 1898 р. та інші), а також зусиллями Міжнародного криміналістичного союзу Ганс Гросс домогся закріплення найменування криміналістики як науки, формування системи криміналістики з її взаємозв'язками з іншими науками кримінального права, а також включення криміналістики в структуру викладання як університетської дисципліни (Лінцький Конгрес Міжнародного криміналістичного союзу, 13 серпня 1895 р.).

Одночасно з виданням вищезазначених фундаментальних праць із криміналістики репрезентував слідчий портфель (валізу) та опублікував монографічні роботи «Кримінальна психологія» 1897 р., 1902 р., 1905 р.) і «Енциклопедія криміналістики» 1901 р. У 1895–1896 рр. під керівництвом Ганса Гросса було створено перший навчальний криміналістичний музей у Грацькому університеті ім. Карла і Франца, відновлений та відкритий знову 28 лютого 2003 р., що існує дотепер. У Музеї криміналістики зберігаються речові докази із різних кримінальних справ, препарати, отрути, плями крові, сліди, відбитки пальців рук, підроблені документи, фальсифіковані твори мистецтва, штампи, карти, засоби і знаряддя вчинення злочинів, фотографії злочинців та інша інформація про злочинний світ. Ганс Гросс безуспішно намагався пройти процедуру габілітації на кафедрі кримінального права Грацького університету ім. Карла і Франца. З 1 серпня 1898 р. – професор без габілітації у Чернівецькому університеті ім. Франца Йосипа (Буковина, Австро-Угорська імперія, нині – Чернівецький національний університет ім. Юрія Федьковича, Україна). 16 грудня 1898 р. стає ординарним професором кримінального права та кримінального процесу, а в 1899–1900 рр. – декан юридичного факультету. З 3 березня 1902 р. перебрався до Праги, де викладав у Німецькому університеті, у 1904–1905 рр. – декан юридичного факультету. Одним із відомих його студентів-учнів був Франц Кафка. У 1905 р. переїхав до рідного м. Граца, де став професором кримінального права та кримінального процесу Грацького університету ім. Карла і Франца. У 1910–1911 рр. – декан юридичного факультету університету Граца. 17 лютого 1913 р. очолив створений ним Інститут криміналістики при Грацькому університеті [6, с. 648].

Учення Ганса Гросса стало основою Грацької криміналістичної школи. 30 серпня 1913 р. у ході проведення Копенгагенського конгресу Міжнародного криміналістичного союзу через виступи представника Берлінського поліцейського управління Лінденау, судді Гола з Копенгагена, а також доктора

Г. Шнейкerta було підтримано створення Інститутів криміналістики за прикладом Грацького. Складністю було те, що Інститут криміналістики Грацького університету зайняв підвальне приміщення основного корпусу університету, тому умови для роботи не відповідали необхідним параметрам. Справу довелося розвивати у приватному будинку професора. Проте внаслідок переохолодження професор захворів на пневмонію і 9 грудня 1915 р. помер. У 2009 р. у Німецькому союзі землі Бранденбург відбулося перше нагородження Призом Ганса Гросса за видатні досягнення у криміналістиці. У церемонії нагородження брала участь онука професора – Софі Темплер-Кух [5, с. 147].

Отже, нині в період розвитку правової держави в Україні молоді й талановиті вітчизняні вчені все частіше звертаються до скарбниці творчості всевітньо відомого вченого-криміналіста Ганса Гросса. При цьому варто підкреслити роль і місце Ганса Гросса як юриста, педагога, вченого, громадського і державного діяча в історії вітчизняної та європейської криміналістики, а також започаткувати професійне вивчення творчої спадщини цього видатного вченого, педагога та судового слідчого як непересічне надбання в аналогах української й європейської криміналістики [4, с. 38].

#### Список використаних джерел

1. Юсупов В. Сучасні напрями розвитку криміналістики в Україні. *Підприємництво, господарство і право*. 2018. № 3. С. 163–166. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pgip\\_2018\\_3\\_32](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pgip_2018_3_32)
2. Шепітько В. Ю. Криміналістика. *Велика українська юридична енциклопедія* : у 20 т. Т. 20 : Криміналістика, судова експертиза, юридична психологія / Редкол. : В. Ю. Шепітько (гол.) та ін. Харків : Право, 2018. С. 428–429.
3. Кривицький Ю. В. Розвиток криміналістики в умовах правової реформи та інших суспільних трансформацій. *Актуальні питання криміналістики та судової експертизи* : матеріали міжвідом. наук.-практ. конф. (м. Київ, 30 лист. 2023 р.) / Редкол. : В. В. Черней, С. Д. Гусарев, С. С. Чернявський та ін. Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2023. С. 116–119. URL: <https://elar.naiu.kiev.ua/handle/123456789/27099>
4. Біленчук П. Д., Медвідь Ф. М. Ганс Гросс як фундатор криміналістичної науки. *Актуальні проблеми держави і права*. 2008. Вип. 44. С. 33–38. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/apdp\\_2008\\_44\\_9](http://nbuv.gov.ua/UJRN/apdp_2008_44_9)
5. Шепітько М. В. Гросс. *Велика українська юридична енциклопедія* : у 20 т. Т. 20 : Криміналістика, судова експертиза, юридична психологія / Редкол. : В. Ю. Шепітько (гол.) та ін. Харків : Право, 2018. С. 144–148.
6. Белкін Р. С. Гросс. *Юридична енциклопедія* : В 6 т. Т. 1 : А–Г / Редкол. : Ю. С. Шемшученко (відп. ред.) та ін. Київ : Укр. енцикл., 1998. С. 648.

